

УДК 37:372.8

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.22>

Людмила ДОБРОВОЛЬСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна, 65082

ORCID: 0000-0001-5584-7709

Наталя АНУФРІЄВА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна, 65082

ORCID: 0000-0002-9028-1875

Діана ДОБРОВОЛЬСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна, 65082

ORCID: 0000-0002-2868-5203

Бібліографічний опис статті: Добровольська, Л., Ануфрієва, Н., Добровольська, Д. Інтегративний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у полікультурних групах університету. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 6, 142–149, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.22>

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ У ПОЛІКУЛЬТУРНИХ ГРУПАХ УНІВЕРСИТЕТУ

Здобуття якісної освіти, завдяки якій фахівець зможе працевлаштуватися у полікультурному колективі глобального світу, все більше привертає увагу іноземних громадян до вищих навчальних закладів України, тому що, окрім фахових знань із вузької обраної спеціалізації, студенти отримують можливість розвинути навички ініомовленнєвої діяльності у читанні, письмі, аудіюванні та усному мовленні. Викладачі Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, дотримуючись висунутих Міністерством освіти і науки України вимог і нормативів про необхідність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, вбачали у такому навчанні переваги щодо можливого поглиблення студентами знань із фахових дисциплін, а також опанування навичками спілкування у полікультурному середовищі. Викладання іноземної мови проходить в університеті у полікультурних групах і має низку особливостей. Автори дослідили ці особливості, з'ясували чинники, що не тільки сприяють накопиченню знань кожним студентом групи, але й залучають до співпраці з колективом через різні форми роботи на заняттях з англійської мови для спеціальних цілей (ESP). Об'єктом дослідження виступала ініомовленнєва діяльність студентів; предметом - форми і методи роботи з полікультурною групою на практичних заняттях і під час самостійної підготовки студентів. Цілями дослідження були: 1) з'ясування поняття «полікультурна група»; 2) аналіз психолого-лінгвістичних особливостей поведінки студентів полікультурних груп під час занять ESP; 3) розроблення інтегративних форм роботи щодо формування навичок ініомовленнєвої діяльності за умов офлайн- та онлайн-навчання. Розроблено інтегративну технологію навчання ESP, яка пройшла апробацію на факультетах гуманітарної спрямованості і виявила ефективність започаткованих форм і методів роботи з полікультурною групою. Перспективи дослідження вбачаємо у залученні лекційних курсів носіїв мови для розвинення у студентів навичок сприйняття фахово-значущої інформації на слух.

Ключові слова: інтегративний підхід, англійська мова для спеціальних цілей, полікультурна група, технологія навчання.

Liudmyla DOBROVOLSKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties, Odessa National I. I. Mechnikov University, Dvoryanska str., 2, Odessa, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5584-7709

Natalia ANUFRIEVA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties, Odessa National I. I. Mechnikov University, Dvoryanska str., 2, Odessa, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9028-1875

Diana DOBROVOLSKA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation, Odessa National I. I. Mechnikov University, Dvoryanska str., 2, Odesa, Ukraine

ORCID: 0000-0002-2868-5203

To cite this article: Dobrovolska L., Anufrieva N., Dobrovolska D. (2021) Intehratyvnyi pidkhdid do navchannia anhliskoї movy dlia spetsialnykh tsilei u polikulturnykh hrupakh universytetu [Integrative Approach to Teaching English for the Specific Purposes in the Polycultured University Groups]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 142–149, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.22>

INTEGRATIVE APPROACH TO TEACHING ENGLISH FOR THE SPECIFIC PURPOSES IN THE POLYCULTURED UNIVERSITY GROUPS

Teaching English for the specific purposes (ESP) in the polycultured University groups is quite challenging due to the fact that learners from different countries are characterized both by peculiar mentality features, national traditions, general level of background education as well as the level of reading, writing, listening and speaking in English obtained in the secondary educational institutions. Top quality higher education being a reliable bridge to a good career, many foreign citizens enter Ukrainian Universities, and in this respect Odesa National I.I.Mechnikov University has ranked a leading place within several decades. The consequence of the University's prestige is the appearance of numerous polycultured academic students' groups, the students of which need both to fulfill the programme's requirements, be well adopted in the learning environment and feel at ease in case they communicate or share the professional information via English. The aim of the investigations included the analysis of the notion polycultured group; defining the peculiarities of the learners' behavior on the psycholinguistic and communicative level; suggesting the appropriate steps to involve all the students into the process of acquiring proficiency-oriented knowledge via English. The authors pioneered a special integrative approach to ESP, discussed several forms of work in small teams and big groups; demonstrated the samples of tasks, which were backed by the authentic articles reading; revealed the merits of the integrative principles of the ESP teaching, the latter being implemented at the departments of the University and proved to be efficient. The perspectives of the work are seen in incorporating the lectures of the English speakers into the ESP lessons so that to develop the students' lagging behind listening skills.

Key words: *integrative approach, English for the specific purposes (ESP), polycultured group, teaching technology.*

Сьогодні з його глобалізаційними тенденціями в усіх галузях суспільного життя кожної країни вимагає особливої уваги до навчання фахівців, які, з одного боку, опанували би знання, вміння та навички своєї вузької спеціальності, а з іншого – вміли би проявити свій творчий потенціал у колективі представників різних національностей. Саме завдяки співпраці фахівці з інформаційних технологій або інженерно-технічних спеціальностей у промисловості і сільському господарстві, як і представники невиробничої сфери (медичний персонал, викладачі різних навчальних закладів, працівники адміністративно-суспільних установ) можуть здобути знання, розвинути фахово-значущі вміння та навички та обмінятися інформацією.

Зрозуміло, що багатонаціональний колектив під час безпосереднього або опосередкованого спілкування має використовувати спільну мову, якою у понад 70% випадків є англійська (<http://www.tnu.in.ua>file 1326575>).

За дослідженнями науковців з України та інших держав (І.І. Борисенко, Л.І. Євту-

шенко, D. Crystal, J. House, T. Rink, P.S. Rao), англійська мова (АМ) все більше стає lingua franca. Вона використовується у 85% випадків для усномовленневого спілкування у міжнародних установах і організаціях, крім того, АМ у світі публікують понад 90% академічних видань (Rao, 2019: 75). Сказане вище пояснює той факт, що після закінчення навчання у закладах середньої освіти серед тих, хто вступив на перший курс університетів, стає все більше студентів, які як іноземну мову вибирають АМ – навіть тоді, коли вони її не вивчали у школі або мали як факультативний предмет поряд з іншою іноземною мовою: німецькою, іспанською чи французькою. Подібну ситуацію спостерігали протягом 15 років у Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова (ОНУ).

Кількісні показники зацікавленості у здобутті вищої освіти в ОНУ пов'язані насамперед із високим світовим рейтингом цього навчального закладу, що висвітлено, наприклад, статистичними даними Центру міжнародних проєктів «Євроосвіта»: у 2020 році ОНУ посів 18 місце серед 200 вищів України і увійшов до двадцятки

найпрестижніших навчальних закладів (http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6556&fbclid=IwAR1w4g8vLg5-9zdZ3L-bxc4hhyEvgvS0_QU5AdsFlW-brx_iz3Ytd-bYxKjQg). Беручи до уваги сказане вище, а також той факт, що не тільки іноземці, але й громадяни України охоче вступають до ОНУ, розуміємо, чому академічні групи стають полікультурними.

Актуальність дослідження пов'язана з недостатньою розробленістю питання навчання іноземної мови, а саме англійської, для спеціальних цілей (ESP) у полікультурних групах, які характеризуються розбіжностями щодо усталеності лексико-граматичних і мовленнєвих навичок читання, письма, слухання, монологічного та діалогічного мовлення.

У своїй практичній роботі ми вважали за необхідність так організувати процес навчання АМ, щоб урахувати фактор полікультурності групи і запропонувати ефективні форми і методи роботи з розвитку мовленнєвої діяльності кожної особистості у співпраці з колективом.

Об'єктом дослідження виступала іншомовленнєва діяльність студентів 1–3 курсів університету на заняттях з англійської мови; **предметом** були форми і методи роботи зі студентською полікультурною групою, які утілювали у собі принципи інтегративного підходу до навчання ESP. **Цілі роботи** передбачали: 1) з'ясування поняття «полікультурна група»; 2) аналіз психолого-лінгвістичних особливостей поведінки студентів полікультурних груп під час занять ESP; 3) розроблення інтегративних форм роботи щодо формування у студентів навичок у тереневих видах мовленнєвої діяльності за умов офлайн- та онлайн-навчання. **Новизна** дослідження пов'язана з розробленням технології навчання ESP за принципами інтегративного підходу до матеріалу з іноземної мови, залученням кожного члена полікультурного студентського колективу до спільної діяльності зі здобуття професійно-орієнтованих знань. **Методи** дослідження включали:

– статистичний аналіз щодо національно-територіальної належності вступників до Одеського національного університету імені І.І. Мечникова протягом 15 років;

– тестування студентських академічних груп на предмет засвоєння вступниками до першого курсу лексико-граматичного матеріалу

середньої загальноосвітньої школи і встановлення рівня відповідності їхніх знань, умінь та навичок з англійської мови загальноосвітнім європейським стандартам якості;

– спостереження за вмотивованістю навчання і компаративний аналіз результатів навчання студентів полікультурних груп, що навчалися за започаткованою нами технологією, з тими результатами, що були досягнені студентами з академічних груп із традиційними методиками викладання АМ (утіленими в сучасних підручниках і посібниках).

Завдання передбачали: а) обстеження лінгво-комунікативного матеріалу з курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням» для факультетів гуманітарної спрямованості, а також матеріалів, форм і методів роботи із сучасних підручників, що використовуються у вищих навчальних закладах; б) виявлення можливостей розширення предметної зони програмних матеріалів задля досягнення більшої професійної і компетентної спрямованості навчання ESP; в) перевірку ефективності інтегративної технології у реальному навчальному процесі за умов двох режимів роботи: офлайн і онлайн.

Виклад основного матеріалу

1. Загальна характеристика контингенту студентів

Протягом майже двох десятиліть нами обстежувався контингент студентів, які вступили на денне відділення філологічного, історичного, філософського, економіко-правового факультету, а також факультету журналістики і міжнародного права. Як виявили статистичні дані цих факультетів, контингент студентів значно розширив географічні рамки регіонів, з яких приїжджали вступники: якщо 10 років тому серед першокурсників домінували мешканці України, Молдови, Чехії, Болгарії і Польщі, то в останні п'ять років серед студентів (окрім названих країн) були представники Вірменії і Німеччини, Сакартвело і КНР, Єгипту і Бразилії, Туреччини і Пакистану, В'єтнаму й Афганістану, Ізраїлю і Чилі, Індії і США. Беручи до уваги той факт, що громадяни України – багатонаціональний народ, розуміємо, що кожна академічна група є багатонаціональною, отже – полікультурною. Нами з'ясовано також, що серед першокурсників існували значні розбіжності щодо: опанування ними лексико-граматичним матеріалом

курсу загальноосвітньої школи; ступеня сформованості навичок читання і письма, слухання і усного мовлення. Так, наприклад, у студентів із КНР, В'єтнаму та Японії достатньою мірою були розвинені навички письма. Вони охоче виконували різноманітні письмові завдання нетворчого характеру, проте мали вади щодо аудіювання цілих текстів академічної спрямованості обсягом понад 1500 друкованих знаків і не запам'ятовували подану в них інформацію, не могли відтворити прочитаний або прослуханий текст в усному мовленні. Водночас студенти із Туреччини та Єгипту, Ізраїлю та Вірменії, Сакартвело і Німеччини охоче висловлювали власні думки, однак часто обмежувалися використанням конструкцій з активним способом дієслова, часами групи Indefinite, уникали конструкцій з Gerund і Participle, а інфінітивні звороти часто не розуміли ані під час читання, ані під час усного мовлення викладача та інших членів групи. Між українськими студентами також існували відмінності: якщо вони закінчили ліцеї і школи з поглибленим вивченням АМ, де навчальне навантаження становило значну кількість годин порівняно із загальноосвітніми школами, то навіть ті першокурсники, хто у своєму навчальному закладі не були найкращими знавцями іноземної мови, в академічних групах виявлялися більш обізнаними, ніж їх одногрупники. Українські студенти у своєму загалі вважали, що читання текстів – це марнування часу, бо завдяки аудіокнигам, кінофільмам, сайтам з Інтернету вони зрозуміли, що є більш привабливий варіант отримання інформації, і він не потребує зусиль для читання. У багатьох студентів із цієї категорії були добре розвинені навички слухання, проте не іноземною, а рідною мовою.

Ситуація останніх років, коли у школах на уроках через Covid 19 використовували синхронні та асинхронні форми роботи, також не сприяла розвиненню усномовленнєвих навичок з англійської мови. Виявилось, що першокурсники, навіть розуміючи репліки співбесідника, дають однослівні або дуже короткі і неповні відповіді. Цілі прошарки лексико-граматичного матеріалу (ступені порівняння прикметників і прислівників, неозначений та означений артикль, модальні дієслова та їх еквіваленти тощо) не були засвоєні більшістю випускників загальноосвітніх шкіл не тільки нашої, але

й інших країн. Майже три чверті студентів кожної групи віддавали перевагу пасивному спостереганню за відповідями інших, не були готовими до співпраці з одногрупниками.

Підсумком сказаному буде таке твердження: студенти першого курсу університету були неоднорідними щодо ступеня оволодіння ними мовним матеріалом, навичками письма, читання, аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення, а також мали різну вмотивованість щодо виконання окремих завдань і участь у спільній роботі групи. У кожній академічній групі були представники різних держав, у яких програмні стандарти викладання АМ дещо не збігалися зі стандартами Болонської хартії і загальноприйнятими Європейськими вимогами щодо необхідного рівня В1-В2 по закінченню загальноосвітньої школи [Leonard, 2013, p. 61].

2. Специфіка навчання ESP у полікультурних групах за інтегративним підходом

Академічні студентські групи утворюють деканати факультетів відповідно до бажання першокурсників щодо їх спеціалізації. Отже, в одну академічну групу попадають як випускники спеціалізованих навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів, так і випускники загальноосвітніх шкіл з різних держав і регіонів України. З'являється так звана полікультурна група першокурсників. Феномен «полікультурна група» вивчали N. Hrytsin, P. Hudelson, T. MacGregor, J. Large, а проблеми навчання полікультурних груп, етнопсихологічні чинники, що впливають на мовленнєву поведінку носіїв різних мов і культур, потреби студентів досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці: Ю. Караулов, В. Комісаров, В. Карасик, З. Карімова, О. Вежбицька, С. Ніколаєва, Н. Скляренко, В. Тенищева, М. Asante, D. Bridges, E. Neumark, Ch. Yang та інші (http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6556&fbclid=IwAR1w4g8vLg5-9zdZ3L-bxc4hhyEvgvS0_QU5AdsFlW-brx_iz3Ytd-bYxKjQg; <http://www.tnu.in.ua>>file_1326575). Науковці розглядали умови для плідної мовленнєвої комунікації й особливості мовної поведінки у разі засвоєння англійської мови представниками країн різних континентів. Кожен із дослідників першою рисою, що характеризує полікультурну спільноту, відзначав присутність у колективі носіїв різних мов і культур, тому що множинність культур проявляється

і в повсякденному житті, і в кожній сфері людської діяльності. У нашому разі – це сфера культурно-освітня.

Якщо підсумувати набутки вказаних дослідників, можемо стверджувати, що полікультурна університетська група – це співіснування в одному навчальному колективі проявів національних мов, культур і ментальності. На лінгвістичному й екстралінгвістичному рівні маніфестовано цей прояв і на заняттях з іноземної мови (що було помічено нами в процесі викладання АМ на усіх факультетах університету). І якщо V. Prashad, J. Large, D. Ravich, D. Matsumoto (*A Rewarding Challenge: How the multiplicity of languages could strengthen Europe*, 2008) звертали увагу на академічне спрямування курсу англійської мови, у нашій роботі йтиметься про професійно-орієнтоване навчання англійської мови у полікультурних групах, члени якої не є однорідними у плані засвоєння знань, розвитку вмінь та навичок у читанні, письмі, слуханні, монологічному та діалогічному мовленні.

D. Bridgers і B. Schloman (*A Rewarding Challenge: How the multiplicity of languages could strengthen Europe*, 2008; <http://www.researchgate.net/3342>) наголошували на необхідності надання рівних можливостей навчання для кожного члену такого учнівського колективу. Ми цілком погоджувалися з такою позицією, і першим кроком «вирівнювання диспропорції» знань, вмінь та навичок з АМ зробили проведення тестування (Diagnostic Placement Test) для стратифікації академічної групи на 3 щаблі відповідно до рівня усталеності вмінь та навичок (http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6556&fbclid=IwAR1w4g8vLg5-9zdZ3L-bxc4hhyEvgvS0_QU5AdsFlW-brx_iz3Ytd-bYxKjQg) Окрім тестів, у паперовому варіанті в останні роки ми використовували розроблені нами Google Form Tests, що значно економило час для обробки результатів тестування викладачами, а для студентів було можливістю скористатися зручними гаджетами і способом уникнути психологічного дискомфорту під час першого контакту з незнайомими викладачами університету.

Маючи три різнорівневі групи студентів, викладачі АМ мали можливість сконцентрувати увагу на занепадаючих навичках студентів своєї підгрупи й обрати підручник відповідного

рівня – від Elementary до Upper Intermediate. Залежно від спеціалізації факультету і напрямку підготовки групи користувалися виданнями: MacMillan, Longman, Oxford University Press, Express Publishing, Pearson, Cengage Learning, National Geographic Learning, Nova Knyha.

Наступним нашим кроком було обстеження низки документів: 1) освітньо-професійних програм за спеціальністю I та II рівня освітньої кваліфікації кожного факультету; 2) матриць відповідності визначених Програмою компетентностей дескрипторам нормативних результатів навчання, а також відповідності Національним рамкам кваліфікації; 3) нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованого у термінах результатів навчання; 4) робочих і навчальних програм фахових дисциплін факультетів, чиї студенти мали вивчати англійську мову.

Знаючи кількість годин і ECTS кредитів для практичних і самостійних занять студентів, перелік і послідовність вивчення тем за профільними дисциплінами, програмні вимоги щодо компетентностей і результатів навчання, ми змогли розробити модулі навчання ESP. Стрижнем модулів були англійськомовні автентичні статті за тематикою фахово-орієнтованих дисциплін, які студенти вивчали додатково до матеріалів підручників Management, Law, Marketing, Journalism та інших. Ці статті були тотожні тим, що студенти читали рідною мовою за тематикою профільних дисциплін, проте не дублювали їх, а додавали нові відомості і факти. Це, на нашу думку, розширювало предметні знання студентів, віддзеркалювало принцип інтегративного підходу до матеріалу університетського курсу навчання і збіглося з розумінням інтегративності І.А. Зимнею та О.В. Земцовою як «цілісне уявлення сукупності об'єктів, явищ, процесів, об'єднаних спільністю як мінімум однієї характеристики, у результаті чого виникає його нова якість (Зимняя, Земцова, 2008:16).

Додаткові до підручників автентичні тексти фахової спрямованості добирали з новітніх носіїв інформації, переважно з інтернет-сайтів та сайтів провідних університетів Великої Британії, до кожного з текстів було розроблено низку завдань. Завдання передбачали розвинення як навичок skim та scan reading, так і прогностичних навичок читання, а також усного мовлення

і письма (яких бракувало студентам зі слабших підгруп). Наведемо декілька прикладів.

Приклад перший. Коли студенти економіко-правового факультету вивчали на профілюючих дисциплінах теми «Конституція», «Конституційні права та обов'язки громадян», ми запропонували їм прочитати англійською мовою текст «Конституція Пилипа Орлика», а також знайти в Інтернеті цікаві матеріали про суспільно-політичну діяльність цього видатного українця. Із тексту студенти дізналися не тільки про витoki демократичних принципів нашої державності, але й про запропонований П. Орликом державний устрій, про шляхи вирішення питань людей з особливими потребами, про організацію освітнього процесу для молоді тощо. У знайдених студентами матеріалах також було багато відомостей про історичні події і взаємовідносини між державами. Усі охочі висловлювалися за темою, а запропоновані студентам питання (вони були на екрані) дозволили пов'язати наріжні питання 1710 року з сьогоденням різних держав:

a) Why did P.Orlyk mention the question about the independent development of the country? How is independence of your country manifested on the international arena?

b) What steps did P.Orlyk suggest so that to provide a possibility for the Ukrainian people to become literate? When did illiteracy disappear in your country?

c) What was the legal base for providing the Cossacks-veterans with the life-sustaining supplies? Does every society care for those in need?

d) Why do many political leaders consider P.Orlyk's Constitution actual today? Do you share this opinion? Why so? / Why not?

Окрім фронтальної роботи в аудиторії ми пропонували студентам роботу у командах із 5–6 осіб, щоби після обговорення окремого питання у команді вони могли дійти спільної думки, яку записували на дошці, проголошували перед усім студентським колективом. Знаючи, що азійські студенти люблять писати більше, ніж відповідати усно, саме їм студенти часто доручали написання підсумкової думки команди. Співпраця об'єднувала групу загалом і підвищувала самооцінку кожного її члена, бо ним або нею було зроблено внесок у спільну роботу.

Приклад другий. Хоча студенти кожної підгрупи (А, В, С) і характеризувалися меншими

розбіжностями у ступені сформованості навичок у тереневих видах мовленнєвої діяльності (порівняно зі студентами інших підгруп), через усталені звички шкільної роботи на занятті з АМ завжди були: ті, хто бажав брати участь в обговоренні (більшість студентів із Сакартвело, Вірменії, України, Туреччини); хто волів виконувати письмові завдання (студенти із КНР, Японії, В'єтнаму); хто віддавав перевагу мовчазному спостереженню за поведінкою інших (студенти із Чилі, Єгипту, Індії). Щоб залучити усіх студентів до активної роботи, ми надсилали на електронну пошту студента частину великої автентичної статті. Оскільки кожна статтю було поділено на 5–6 частин, а кількість студентів у підгрупі варіювалася від 12 до 20 осіб, то до читання однієї частини було залучено декілька осіб. Разом із фрагментом статті надсилали і завдання, що передбачали детальне читання і вилучення професійно-значущої інформації задля її письмової фіксації і запам'ятовування (детальну інформацію про принципи добору автентичного матеріалу і розроблення завдань подано раніше. (Добровольська, 1992). На заняття в офлайн-режимі студенти, які отримали один і той же фрагмент статті, працювали в різних командах, щоб під час обговорення матеріалу дізнатися нові факти від інших студентів і занотувати їх. По закінченні заняття на дошці укладали план для підготовки усномовленнєвої теми за вивченими матеріалами або писали резюме статті.

Приклад третій. Враховуючи недостатню сформованість у першокурсників навичок знаходження у цілому тексті відповідей на так звані «упереджувальні» питання, в офлайн-режимі, наприклад, ми проєктували на екран текст не цілком, а у вигляді окремих параграфів. Після кожного параграфу пропонувалося дати відповідь на запитання щодо прогнозування інформації чи з'ясування причинно-наслідкових зв'язків окремих частин тексту, як-то: Which of the following is implied in the next paragraph of the text...? (дано три варіанти відповіді); The paragraph preceding the passage most probably discussed... (варіанти відповіді); The consequence of the information from the paragraph may be as follows (варіанти відповіді); Which of the mentioned above is most likely the topic of the following paragraph?..

Серед завдань були ті, що потребували апеляції до тексту задля пошуку конкретної

інформації, уточнення змісту висловлювань чи головної ідеї тексту: What is the main idea of the text? Choose the best answer to the following question... The author's main point is that... Is it mentioned in the text if / when/ how... What type of information is included in the paragraph N?... The article might be used in the course of studying the following disciplines: ...

Студентам у кожному модулі навчальної програми пропонували тести множинного вибору. Їх було укладено на теренах цілих текстів фахової спрямованості. Коли треба було перейти на дистанційну форму роботи, подібні завдання було подано на екран під час роботи із групою на платформі ZOOM, Viber, а для відтермінованого контролю знань, вмінь та навичок ми широко використовували можливості тестових завдань у Google Form.

Приклад четвертий. Студентам сподобалося самостійно проводити пошукову роботу в інтернеті, особливо коли йшлося про теми глобального чи культурологічного характеру (захист навколишнього середовища, проблеми гендерної нерівності, норми етикету, особливості безпосередньої і опосередкованої комунікації країн світу). Так, на відділенні «Менеджмент» було запропоновано знайти актуальні матеріали за темою «United Nations Climate Change Conference 2021» (COP26). Кожен студент мав вибір щодо матеріалів: а) дібрати інформацію про кліматичний саміт у Глазго: представників делегацій, питання для обговорення; б) залучити аудіо- і відеоматеріали або публікації ЗМІ про Паризьку угоду 2015 щодо скорочення викидів парникових газів, про озоновий шар Землі тощо. Підґрунтям для роботи за цією темою було читання студентами (за тиждень до цього) текстів «Eco-Friendly Energy Sources» і «Environment Contamination Problems». Вважаємо необхідним зазначити, що студентів збентежили знайдені ними факти про шкідливі наслідки зустрічі у Глазго, як-то: доставку човна на сонячних елементах живлення за допомогою вантажного літака; одноосібне використання транспортного засобу кожним із членів великих делегацій країн тощо. Слід зазначити, що на момент проведення заняття університет працював дистанційно, тому заняття проходило на платформі ZOOM, а бажання бути модераторами виявили сту-

денти з Японії й України. Обговорення представлених матеріалів було жвавим і активним, нікого не залишило осторонь.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Завдяки визначенню початкового рівня знань, вмінь та навичок студентів-першокурсників, з'ясуванню особливостей поведінки членів полікультурної групи на заняттях у вищому навчальному закладі, а також орієнтації на необхідність пропедевтичного розвитку лінгвістичних і комунікативних навичок кожного члена студентської академічної групи, нами було розроблено інтегративну технологію навчання англійської мови для спеціальних цілей, яка пройшла апробацію й однаково ефективно використовувалася під час як контактної, так і дистанційної форми занять.

Розроблена нами технологія навчання у полікультурних групах утілює у собі принципи інтегративності за такими показниками, як: 1) релевантність послідовності вивчення матеріалу з АМ такої послідовності, що затверджена Освітніми програмами за рівнем кваліфікації кожного факультету; 2) інтегративність тематично спорідненого матеріалу у модулях програми з АМ і покрокове прирощуванням лексико-граматичних труднощів у кожному новому модулі; 3) залучення (інтеграція) кожного члену студентського колективу до співпраці на заняттях через виконання комунікативно виправданих завдань як бази для розвинення мовленнєвих навичок через читання автентичних статей за фаховою тематикою; 4) утворення інтегрованого «продукту комунікації» усіх студентів групи – як інформації за професійно-орієнтованими темами, що складається із множини окремих фактів і відомостей, що студенти здобули на заняттях з англійської мови в процесі спільної комунікативної діяльності.

На думку студентів, започаткована нами технологією була цікавою, привчала їх до самостійного пошуку й інтеграції знань із різних дисциплін, дозволяла залучати інформацію з новітніх джерел, а також користуватися гаджетами у разі співпраці на заняттях.

Перспективи дослідження вбачаємо у більшому залученні лекційних курсів носіїв мови з провідних Європейських університетів задля розвинення у студентів полікультурних груп навичок сприйняття фахово-значущої інформа-

ції на слух на теренах завдань, що передбачають різноманітні прийоми трансформації і унаочнення інформаційних блоків за збереження принципів інтегративного навчання ESP.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Добровольська Л.В. (1992) Методика навчання читання літератури за фахом на основі серії градуйованих за труднощами текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. 245 с.
2. Добровольська Д., Добровольська Л. (2020) Технологія навчання іноземної мови в разі контактних та дистанційних форм роботи // Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвуз. збірник наук. праць молодих вчених ДДПУ ім. І. Франка. Вип.31. Дрогобич: Гельветика. С.139–143
3. Зимняя И.А., Земцова Е.В. (2008) Интегративный подход к оценке единой социально-профессиональной компетентности выпускников вузов // Высшее образование сегодня. № 5. С. 14–19.
4. Leonard J. (2012) Integrative Learning: a Grounded Theory// Issues in Integrative Studies, № 30. Pp. 48–74.
5. Rao P.S (2019) The Role of English as a global Language// Research Journal of English. Vol.4. Issue 1. Pp. 59–66.
6. A Rewarding Challenge: How the multiplicity of languages could strengthen Europe (2008) Proposals from the Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue set up at the initiative of the European Commission. Brussels. 30 p.
7. Ryan, P. (2015) An Integrative Approach to English Language Teaching// Issues in Interdisciplinary Studies. № 33. Pp. 181–209.
8. Євроосвіта: центр міжнародних проєктів. http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6556&fbclid=IwAR1w4g8vLg5-9zdZ3Lbxc4hhYEvgs0_QU5AdsFIW-brx_iz3YtdbYxKjQg
9. <http://www.researchgate.net/3342>
10. <http://www.tnu.in.ua/file/1326575>

REFERENCES:

1. Dobrovol'ska L.V. (1992) *Metodyka Navchannia Chytannia Literatury Za Fakhom Na Osnovi Serii Hraduiovanykh Za Trudnoshchamy Tekstiv. Dys. Kand. Ped. Nauk. [Methodology of Teaching Reading Literature in Speciality on the Bases of Difficulty-Grading Texts]* Kyiv. 245 P. (in Russian).
2. Dobrovol'ska D., Dobrovol'ska L. (2020) *Tekhnolohiia navchannia inozemnoi movy v razi kontaktnykh ta dystantsiinykh form roboty [Technology of Teaching Foreign Languages Via Contact and Distant Forms of Work]*// Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuz.zbirnyk nauk.prats molodykh vchenykh DDDPU im.I.Franka. Vyp. 31. Drohobych : Helvetyka. S. 139–143. (in Ukrainian)
3. Zymniaia Y.A., Zemtsova E.V. (2008) *Yntehratyvnyi podkhod k otsenke edynoi sotsyalno-professionalnoi kompetentnosti vypusknykov vuzov [International Approach to the Estimation of Unique Social and Professional Competence of the Higher Educational Establishments Graduates]* // Vysshee obrazovanye sehodnia. № 5. С. 14–19. (in Russian)
4. Leonard J. (2012) *Integrative Learning: a Grounded Theory* // Issues in Integrative Studies, № 30. Pp. 48–74. (in English)
5. Rao P.S. (2019) *The Role of English as a global Language* // Research Journal of English. Vol. 4. Issue 1. Pp. 59–66. (in English)
6. *A Rewarding Challenge: How the multiplicity of languages could strengthen Europe* (2008) Proposals from the Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue set up at the initiative of the European Commission. Brussels. 30 P. (in English)
7. Ryan, P. (2015) *An Integrative Approach to English Language Teaching*// Issues in Interdisciplinary Studies. № 33. Pp. 181–209. (in English)
8. http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6556&fbclid=IwAR1w4g8vLg5-9zdZ3Lbxc4hhYEvgs0_QU5AdsFIW-brx_iz3YtdbYxKjQg
9. <http://www.researchgate.net/3342>
10. <http://www.tnu.in.ua/file/1326575>